

Διδακτικό Σενάριο με θέμα: **«Τα παιδιά στην Κατοχή και την Αντίσταση»**

Περιγραφή:

Το διδακτικό αυτό σενάριο εστιάζει στις «αθέατες» όψεις της Ιστορίας της περιόδου 1940-1944, και πιο συγκεκριμένα στην καθημερινή ζωή των παιδιών, την πείνα, τη συμμετοχή τους στην Αντίσταση, τις μορφές Αντίστασης, ένοπλες και μη, την εκπαίδευσή τους, τις συνθήκες ζωής και τα παιχνίδια τους. Αξιοποιούνται: υλικό πρωτογενές και δευτερογενές, ψηφιοποιημένες συλλογές με δωρεάν πρόσβαση από το διαδίκτυο και προτείνονται δραστηριότητες με στόχους ιστορικού, πολιτισμικού, οπτικού και ψηφιακού γραμματισμού, σύμφωνα με τις νεότερες θεωρίες μάθησης των πολυγραμματισμών των Kalantzis & Cope¹, σύμφωνα με τις οποίες είναι δομημένα και τα τελευταία Α.Π. για τα γλωσσικά μαθήματα².

Ειδικό Στόχοι:

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να γνωρίσουν πτυχές της καθημερινής ζωής στην Ελλάδα του Πολέμου, της Κατοχής, της Αντίστασης και της Απελευθέρωσης.
- Να μπορούν να εκφράσουν προφορικά και γραπτά, βασικά σημεία της καθημερινότητας της εποχής που μελετάμε.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αποδόμησης και αναδιατύπωσης της ιστορικής αφήγησης με βάση πολυτροπικά κείμενα και αξιοποίηση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών για θέματα που αφορούν στην παιδική ηλικία.
- Μέσα από ενσυναισθητικές διαδικασίες και μεθόδους να «βιώσουν» την ατμόσφαιρα της εποχής και να νιώσουν όσο γίνεται τις δυσκολίες και την τραγικότητα της ζωής των παιδιών στην κατοχή.
- Να δημιουργήσουν πρωτότυπες αναπαραστάσεις της καθημερινότητας των παιδιών της εποχής 1940-1944, στην Ελλάδα.
- Να συναισθανθούν τις δυσκολίες και τις αθέατες πλευρές στην Ελλάδα της Κατοχής.
- Να συγκρίνουν τη σύγχρονη εποχή- όσο αυτό είναι εφικτό- και τη δική τους καθημερινότητα με αυτή των οικογενειών στην Κατοχή.
- Να εντοπίσουν τις συνέπειες του πολέμου, της κατοχής και της αντίστασης του λαού στην καθημερινή ζωή των παιδιών.

¹<http://neamathisi.com/kalantzis-cope>, <http://newlearningonline.com/kalantzis-and-cope>, <http://newlearningonline.com/multiliteracies>, <http://newlearningonline.com/learning-by-design>

²Το σενάριο έχει αναπτυχθεί με βάση τις μεθοδολογικές υποδείξεις της Επιμόρφωσης Β' επιπέδου με στόχο τον ιστορικό, οπτικό και ψηφιακό γραμματισμό.

- Να ασκηθούν στην αποκωδικοποίηση οπτικού και ψηφιακού υλικού.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Διδακτικό Σενάριο με θέμα:	1
«Τα παιδιά στην Κατοχή και την Αντίσταση».....	1
Περιγραφή:.....	1
Ειδικοί Στόχοι:.....	1
1. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	3
ΟΜΑΔΑ Α : ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΠΕΙΝΑ.....	3
2. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	10
ΟΜΑΔΑ Β΄: ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ	10
3. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	20
ΟΜΑΔΑ Γ΄ :ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙ.....	20
4. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	22
ΟΜΑΔΑ Δ΄: ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ	22

1. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Α : ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΠΕΙΝΑ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ:

--

ΤΕΚΜΗΡΙΑ- ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

Ενδεικτικές Πηγές προς διερεύνηση:

- **Ντοκυμαντέρ:**
<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=91248&autostart=0>
- **«Αναζητώντας τη χαμένη εικόνα» Μέρες Γερμανικής Κατοχής», Κύκλος1, Επεισόδιο 003, Διάρκεια 00:28:11³**
- **Λήμμα για την Γερμανική Κατοχή 1941-1944 στην [ελληνική Wikipedia](#)**

³Περιγραφή περιεχομένου:

«Σε αυτό το επεισόδιο της σειράς ντοκιμαντέρ προβάλλεται μια σύνθεση οπτικοακουστικού αρχειακού υλικού από την περίοδο της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα και κυρίως στην Αθήνα. Αρχικά παρουσιάζονται πλάνα από την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα και την ανάρτηση της ιταλικής και ναζιστικής σημαίας στην Ακρόπολη. Ακολουθούν πλάνα κεντρικών αθηναϊκών κτιρίων που επιτάχθηκαν από τις δυνάμεις κατοχής. Επίσης προβάλλονται σκηνές της καθημερινής ζωής κατά τη διάρκεια της Κατοχής, οι συγκοινωνίες με τα τραμ και τα γκαζοκίνητα λεωφορεία, το συσσίτιο και ο λιμός που εξολόθρεψε τον άμαχο πληθυσμό της πόλης με πλάνα από την περισυλλογή νεκρών από τους δρόμους, την περίθαλψη παιδιών και ενηλίκων εξασθενημένων από την αστία. Περιλαμβάνονται πλάνα από το ανατιναγμένο κτίριο της Ελληνικής Σοσιαλιστικής Πατριωτικής Οργάνωσης (ΕΣΠΟ) από την ΠΕΑΝ (Πανελλήνιος Ένωσις Αγωνιζομένων Νέων) και από τις απεργίες και διαδηλώσεις που οργανώθηκαν στην Αθήνα. Τέλος προβάλλονται πλάνα από τις εκτελέσεις Ελλήνων αγωνιστών δι' απαχονισμού, αλλά και από παρελάσεις των Ταγμάτων Ασφαλείας μπροστά από το Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο και το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Σημαντικό στοιχείο για το οπτικοακουστικό αρχειακό υλικό του επεισοδίου είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των κινηματογραφικών λήψεων που αναφέρονται στην Αθήνα κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής πραγματοποιήθηκαν από τον ΑΓΓΕΛΟ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ. Με μια μηχανή λήψης 16 χιλιοστών ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ κινηματογράφησε με μυστικότητα κατά τη διάρκεια της κατοχής σκηνές από την καθημερινότητα των πολιτών, αλλά κυρίως τις βανανυσότητες των κατακτητών εις βάρος τους. Η αξία των λήψεων αυτών καταδεικνύεται και από το γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκαν ως αποδεικτικό στοιχείο στη δίκη της Νυρεμβέργης».

- Περιηγηθείτε στις ιστοσελίδες:
<http://www.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf> : Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής», 25/4/1999. Σελ. 2-7 και
http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/1940_1945/
- ΒΟΥΛΑ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Ψηφιακό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη
<http://www.benaki.gr/index.asp?id=1020103&lang=gr>
- <http://www.kathimerini.gr/kath/7days/1995/10/29101995.pdf>

Φ.1

Παιδί αποκαμμένο σε δρόμο της Αθήνας, 1941-1944.

Συνέχεια από την 7η σελίδα
είχε το ατύχημα να έχει τρεις διαφό-
ρους κατακτητές: τον Γερμανό, τον
Ιταλό και τον Βούλγαρο...»

Ενδεικτικοί αριθμοί

Οι αριθμοί των στατιστικών -όσο
κι' αν είναι ελλιπείς- είναι ενδεικτι-
κοί. Από 1228, κατά τον Απρίλιο του

καν σταθμοί Α' βοηθειών και ειδικά
αυτακίνητα περιμάζευαν τα θύματα
της πείνας για να τους προσφέρουν
στοχευόση βοήθεια. Χωρίς την κρα-
τική συνδρομή, γρήγορα η βοήθεια
αυτή απειλείτο ανεπαρκής. Το νο-
σοκομείο της Ριζαρείου, όπως και ό-
λα σχεδόν τα νοσοκομεία της πρω-
τεύουσας, γέμισαν σε βαθμό αφάντα-
στο. Το θέαμα μέσα στη Ριζαρείου, ό-

που τα μετέφεραν στα νεκροταφεία.

Χαρακτηριστικές σκηνές για το
δράμα του αθηναϊκού λαού εκείνο
τον τραγικό χειμώνα, δίνει η Ρίτα
Μηκούμη-Παπά στο διήγημά της «Στις
σκάρες της Ομόνοιας». «Ένα κορότσι
φτιαγμένο από κάσες που το απρόγιντο
κάτι ξεπότητοι, μουγγόνι και πονο-
μηνί άγγελοι. Τα παιδιά. Μ' ένα τί-
ποτ κορότσι πολέμαγαν το θάνατο, τα

ροούσαν κι όλοι. Και κρατάγαν σιγά-
σαν πέθανε κανένας, έτρεχε ενόχος ο α-
στυφιλάκας και φροντίζε για τη μετα-
φορά του. Ερχόταν το κορότσι και τον
έπαιρνε. Τότε η θέση άδειάζε. Την έπαι-
νε εκείνος που είχε σιγά. Εκείνος, αν ή-
τανε νύκτα πολύ και ο καιτοπνός γέρο-
ντας. Τότε υποχωρούσε ο μαρτυρι-
νός...»
Μαύρα χρόνια... Μια εποχή που ο

Φωτογραφία της Βούλας Παπαϊωάννου.

Φ. 2

Πηγή: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=637009> (AP Photo/Muhammed Muheisen)

Φ.3

Συσσίτιο σε ίδρυμα για παιδιά. Αθήνα, 1942-1943

Βούλα Θεοχάρη Παπαϊωάννου (ΦΑ_6_3777)

<http://www.benaki.gr/eMP-Collection/eMuseumPlus?service=DynamicAsset&sp=SU5mxm4Yx%2FVZZNc6dkC3o9HOQzCJBWjPP9OGSaO9iJav%2FQ2H7VbZ40Chc7son9vnRysZZWVtOGfYo%0D>

Πηγή 1

- **Συσσίτια , πάρτυ και μεζέδες στην Κατοχή....**

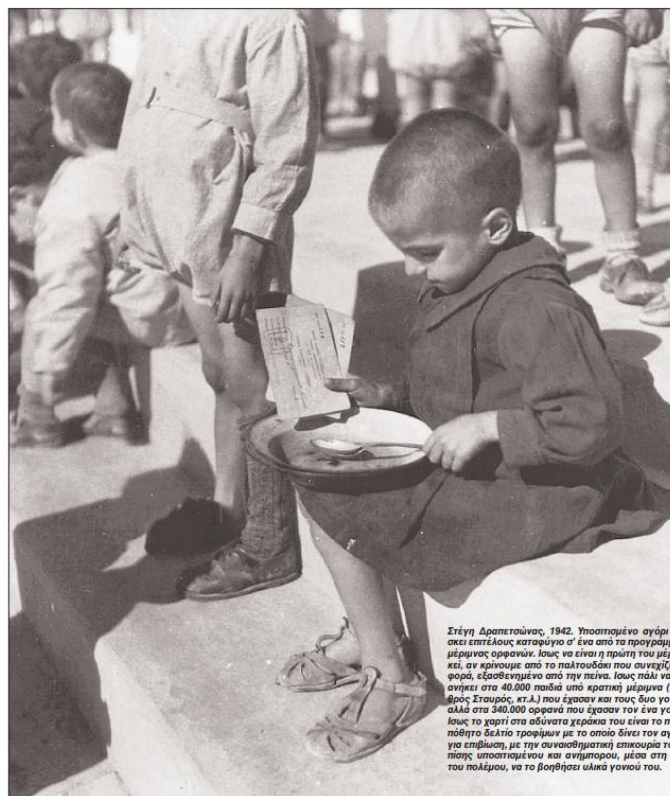
« Είχε γίνει όπως το είπε η Διδώ(σημ. Διδώ Σωτηρίου, θεία της Άλκης Ζέη). Το ΕΑΜ οργάνωσε τον κόσμο και εκτός από τα λίγα που έδινε ο Ερυθρός Σταυρός, απαιτούσαν παντού συσσίτια. Έτσι, η μεγάλη πείνα περνούσε σιγά σιγά. Μοιράζαν σ'όλους συσσίτιο και στην τράπεζα έπαιρνε κι ο μπαμπάς πλιγούρι μα και ξηρά τροφή, όσπρια, φουντούκια και σταφίδες. [...]Η μαμά μας είχε φτιάξει κεφτέδες από φλούδι πατάτας. Μας άρεσαν τόσο που λέγαμε κι όταν τελειώσει η Κατοχή εμείς θα τρώμε κεφτέδες από φλούδια. Δεν ξαναφάγαμε ποτέ. Εκείνο το βράδυ όμως στο πάρτυ δεν έμεινε ούτε ψίχουλο».

Από το αυτοβιογραφικό βιβλίο της Α. Ζέη, (2013). Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο, Αθήνα: Μεταίχμιο,σ.σ. 219, 283-284.

A. Ερωτήσεις :

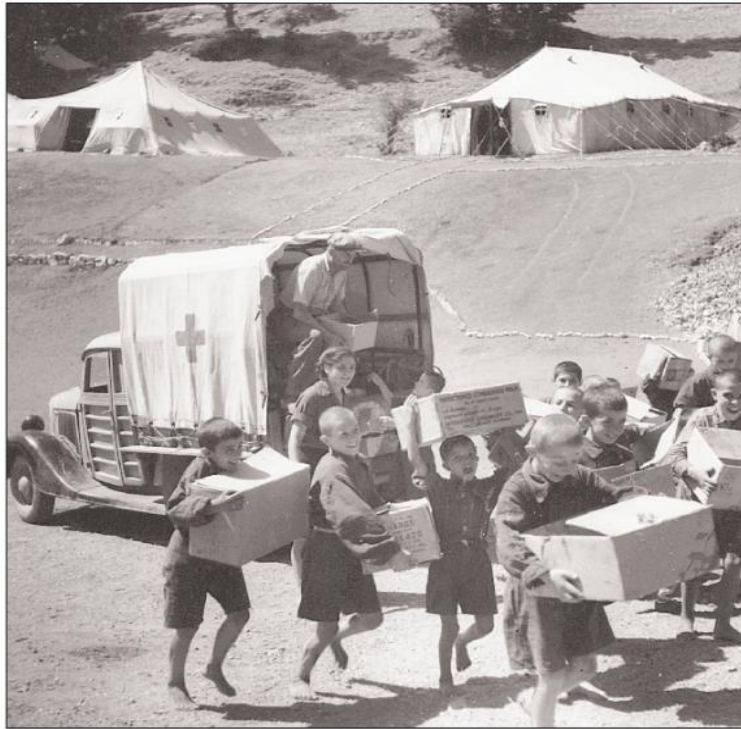
- **Να παρατηρήσετε τη φωτογραφία 1. Να περιγράψετε τη φωτογραφία. Μπορείτε να αφηγηθείτε με τη φαντασία σας την ιστορία αυτού του παιδιού; Να συγκρίνετε τη φ. 1 με τη φ. 2 ; Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές παρατηρείτε;**
- **Να παρατηρήσετε τη φωτογραφία 3 από το συσσίτιο σε ίδρυμα για παιδιά. Τι σας κάνει εντύπωση;**
- **Ποιοι επιμελούνται τη σίτιση των παιδιών; Πως είναι ντυμένοι; Τι δηλώνει αυτό;**
- **Να διαβάσετε τη μαρτυρία της Άλκης Ζέη (Πηγή 1). Πώς εννοεί τα συσσίτια η συγγραφέας; Να συσχετίσετε το κείμενο με τη φωτογραφία του συσσιτίου. Γράψτε ένα μικρό κείμενο word (100 λέξεις) σχετικά με το θέμα.**

Φ.4

**Η Ελλάδα του 1940-1960. Με το φακό της Βούλας Παπαϊωάννου,
Επτά Ημέρες-Η Καθημερινή, 29.10.1995, σ.16.**

Φ. 5

Παιδιά στη μέριμνα του Ερυθρού Σταυρού. Με νηπιά ακόμη τα σημάδια από τις «κακουχίες» του πολέμου, αδύνατα και ξυπόλυτα τρέχουν χαρούμενα να ανοίξουν τις καύ-
τες με τα απρόσμενα δώρα. Ισως κάποιο παιχνίδι, ρούχα ή παπούτσια που τόσο τους έλειπαν στα μαύρα χρόνια της Κατοχής.

B. Ερωτήσεις – Δραστηριότητες

- Να παρατηρήσετε το παιδί της φωτογραφίας 4 και να περιγράψετε την εμφάνισή του. Τι κρατάει στα χέρια του; Ποια συναισθήματα και σκέψεις σας προκαλεί η εικόνα;
- Να περιγράψετε τη σκηνή της φωτογραφίας 5. Τι μπορεί να περιέχουν τα κουτιά που κρατούν στα χέρια τους τα παιδιά; Ποιος τα έστειλε, σύμφωνα με τη λεζάντα της φωτογραφίας; Εσείς, αν βρισκόσασταν στη θέση τους, τι θα επιθυμούσατε να υπάρχει μέσα στα δέματα και γιατί;

Αφού δείτε και το υλικό για την «Η Πείνα στην Κατοχή» (εκπαιδευτικό σενάριο του Π. Πυρπυρή):

- Να κρατήσετε σημειώσεις και να διατυπώσετε τις σκέψεις σας σχετικά με το **λιμό** στην Αθήνα της Κατοχής, τα **αίτια** και τις **συνέπειές** του, τη διοργάνωση **συσσιτίων**, τις **εικόνες** στους δρόμους που θα έβλεπε κάποιος.
- Με βάση τις σημειώσεις που κρατήσατε να συντάξετε σύντομο **κείμενο** για τις **συνθήκες ζωής και θανάτου** των παιδιών στην Αθήνα της Κατοχής σε μορφή **Word** (έως 120 λέξεις) και να το αναρτήσετε στον ηλ. Πίνακα [linoit](#), που σας έχει δοθεί. Μπορείτε να συμπεριλάβετε σχετικές **εικόνες** από το διαδίκτυο.
- Αφού μελετήσετε αντίστοιχες **μαρτυρίες** στο **σενάριο «Πείνα και Κατοχή»**, στο **αφιέρωμα της εφημερίδας «Καθημερινή»** και στην ταινία, που σας έχουν δοθεί,

να γράψετε ένα μικρό κείμενο για τους **φορείς διοργάνωσης και τα περιεχόμενα των συσσιτίων της Κατοχής** και να το δημοσιεύσετε στο linoit / blog / wiki / σχολική εφημερίδα, συγκρίνοντας τις συνθήκες με τη σύγχρονη εποχή των προνομιούχων και όσων έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση, τους πολέμους και τη φτώχεια σε εγχώριο ή παγκόσμιο επίπεδο.

- **Να παρακολουθήσετε σκηνές από την ταινία «Ξυπόλητο Τάγμα» του Γκρεγκ Τάλας και να συζητήσετε πάνω στο περιεχόμενο αλλά και τις συνθήκες δημιουργίας της ταινίας⁴:**
- <https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=9&cad=rja&uact=8&ved=0CD0QFjAlahUKEwjohebV1brHAhVLVxoKHTHhC6o&url=http%3A%2F%2Ftvxs.gr%2Fwebtv%2Ftainies%2Fksypolyto-tagma&ei=rlvXVej2NsuuabHCr9AK&usg=AFQjCNF6fmq2vhEPbTQn8mfUfTf4gTNeKw&sig2=pquRQ-ANrxPHnd37M-wXcQ> ,
- <http://www.tainiothiki.gr/v2/filmography/view/3/2536> ,
- <https://www.youtube.com/watch?v=k9mVaP7MGq4> (ολόκληρη η ταινία) ,
- <https://www.youtube.com/watch?v=8p1iaLg88jM> (απόσπασμα 9:45').]

Γ. Κι άλλες ιδέες για δραστηριότητες

- Να δημιουργήσετε φανταστικούς **διαλόγους** ανάμεσα σε παιδιά της Κατοχής με θέμα την καθημερινότητά τους.
- Μπορείτε να προβείτε σε **δραματοποίησή** τους στην τάξη ή να τους ηχογραφήσετε με το εργαλείο screenr, ή σε αρχείο mp3.
- Να δημιουργήσετε μια δική σας **ιστορία** σχετικά με την **επιβίωση** στην Κατοχική Αθήνα **σε μορφή κόμικ** με 6 τετράγωνα, αξιοποιώντας το [comicstripgenerator](http://comicstripgenerator.com) ή άλλο εργαλείο web.
- Όλα τα παραπάνω θα τα αναρτήσετε στον κοινό πίνακα [linoit](http://linoit.com), με αυτοκόλλητο όποιου χρώματος επιθυμείτε. (Αντιστοίχως, μπορείτε να αναρτήσετε τις εργασίες σας στην ιστοσελίδα, ιστολόγιο, wiki της τάξης σας).

⁴ Για την προσέγγιση κινηματογραφικών ταινιών: Μαυροσκούφης, Δ., (2005). Αναζητώντας τα ίχνη της Ιστορίας. Ιστοριογραφία, Διδακτική Μεθοδολογία και Ιστορικές Πηγές, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, σ.σ. 137-138.

2. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Β΄: ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ:

ΤΕΚΜΗΡΙΑ - ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

Φ.1

Ομάδα νεαρών παιδιών σε ύψωμα πιθανόν στην Ήπειρο. Αγόρι κρατά στα χέρια του πινακίδα η οποία αναγράφει: ΕΔΩ ΕΚΤΕΛΕΣΘΗΣΑΝ 20 ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ.

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=5054&autostart=0>

- Να παρατηρήσετε το φύλο των παιδιών, την εμφάνιση, τα ρούχα, τα παπούτσια, τα μαλλιά, την έκφραση και την ταμπέλα στην φωτογραφία.

Πόσο ταιριάζουν στην παιδική ηλικία ;

- Με αφορμή την φωτογραφία αυτή ποιές σκέψεις κάνετε για τη ζωή των παιδιών κατά τη διάρκεια του Πολέμου και της Κατοχής.

Πηγή 1

Έλληνόπουλα

Εἴμαστ' ἑλληνόπουλα μ' ἄφοβη καρδιά.
Τ' ἄρματά σας—όπουλα ζώστε, βρὲ παιδιά.
Βαρβαρομαζώματα πάτησαν, ἄλλιά,
τὰ ἱερά μας χώματα. Βόλι στὰ σκυλιά!
Θὰ τοὺς κυνηγήσουμε σὰν τὰ παγανὰ
τρέχοντας—θυμήσου με—πάνω στὰ βουνά.
Θ' ἀνατείλουν τότενες πάλι—τραλαρά
μέρες ὀλοφώτεινες, γέλια καὶ χαρά.
Μήτε στὸ κεφάλι μας θάν' ἀφέντες πλιά
κι οὔτε θάχουμε ἄλλη μας ἔγνια ἀπὸ τὴ δουλειά.
Μὲ τραγούδια ἀνείπωτα κράξτε στὸ χωριό,
πὼς δὲν εἶναι τίποτα σὰν τὴ λευτεριά.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

Ενα αθησαύριστο ποίημα του Γιώργου Κοτζιούλα από το αναγνωστικό «Τα Αετόπουλα» για την Γ' και Δ' τάξη («του βουνού»), 1944

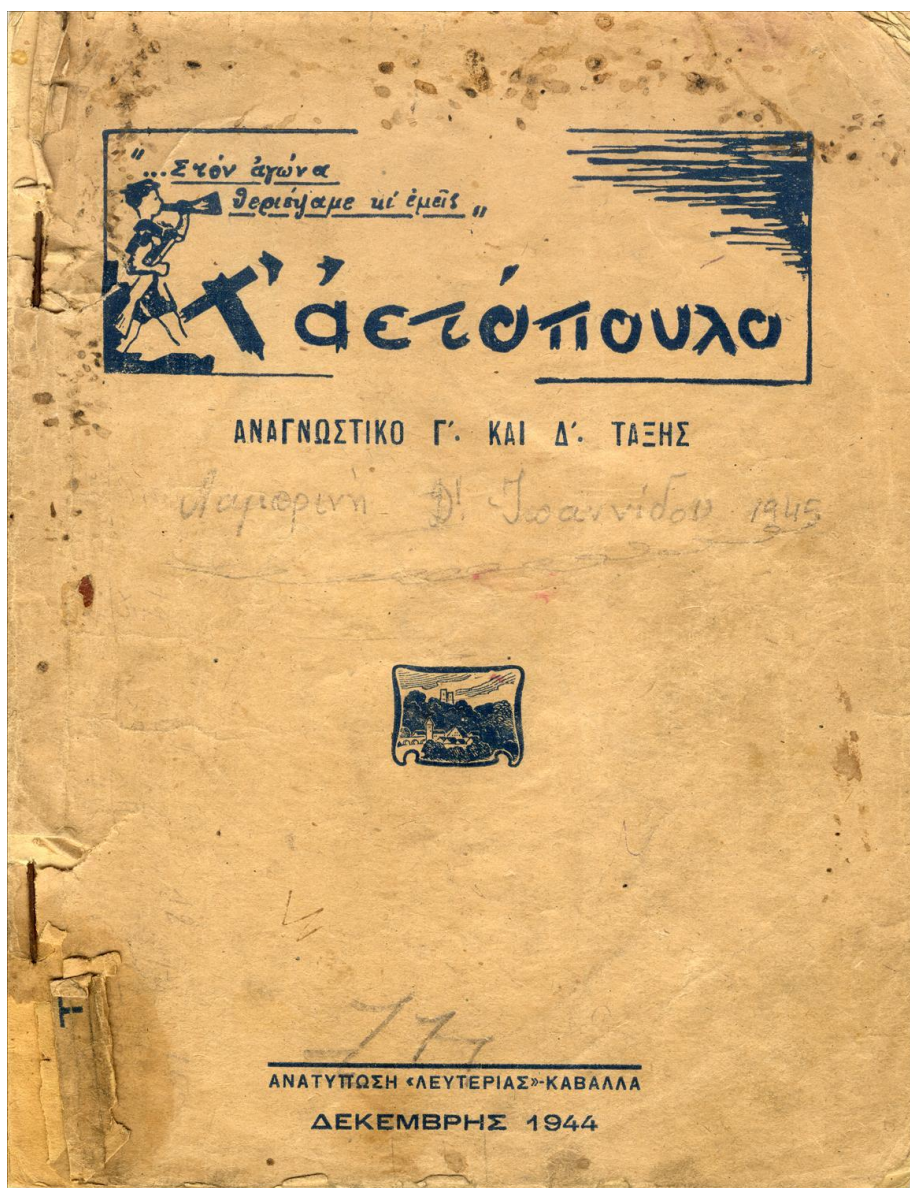
<https://xyzcontagion.wordpress.com/2013/03/19/kotzioulas-ellinopoula/>

- Πόσο ταιριάζουν οι στίχοι με την παιδική ηλικία; Ποιες αντιθέσεις διαπιστώνετε;
- Μπρείτε να βρείτε στο διαδίκτυο αντίστοιχες εικόνες παιδικότητας και αντίστασης στη λογοτεχνία; (Π.χ. σε δημοτικά τραγούδια)

«Θ' ανατείλουν τότενες πάλι – **τραλαρά**
Μέρες ὀλοφώτεινες, **γέλια** καὶ **χαρά**»

- &
Οι λέξεις «**άρματα**», «**βόλι στα σκυλιά**»

Σ.1

γράφουμε την έφημερίδα τοῦ τοίχου. Στή μέση ἔχουμε ἓνα μεγάλο τραπέζι γιά τίς συνεδριάσεις

Σήμερα εἶναι ἡ πρώτη συγκέντρωση στή φωλιά "Ολοι εἴμαστε παρόντες. Εἴχαμε καθήσει γύρω γύρω καθαροί καί χαρούμενοι. Θά μᾶς μιλοῦσε ὁ Ἀετοπούλας μας, καί ξέρούμε πῶς μᾶς λέει ὠραῖα πράματα

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΕΤΟΠΟΥΛΩΝ

—Σήμερα θά σᾶς πῶ—όπουλα τήν ἱστορία μας.

Ἀπό χιλιάδες χρόνια ἔδῳ στήν Ἑλλάδα ἦταν Ἀετόπουλα. Δηλαδή ἦταν παιδιὰ ποῦ ἀγάπησαν τήν Πατρίδα τους καί ἔδωκαν τή ζωή τους γιά τή λευτεριά της.

Τά Σπαρτιατόπουλα ἄλλο δέν ἔκαναν στή ζωή τους, παρά νά πολεμοῦν ἀπό μικρά γιά τή λευτεριά τῆς Σπάρτης.

Ὁ Δέξιππος, τῆς Ἀθήνας τὸ βλαστάρι, 17 χρόνων, ἔδωκε τή ζωή του γιά τήν τιμή τῆς Πατρίδας του.

Οἱ Σουλιωτοποῦλες πολεμοῦσαν πλάγι στούς γονεῖς τους. Κι ὁ Φῶτος, ὁ γιός τοῦ Τζαβέλλα, ὅταν τὸν κάλεσε μπρός του ὁ αἰμοβόρος Βελῆς καί τοῦ εἶπε:

—Θά σέ ψήσω ζωντανό, ἂν δέν ἀρνηθεῖς τήν πατρίδα σου. Ὁ Φῶτος ἀπάντησε:

—Πολύ καλὰ θά κάνεις. Γιατί κι ὁ πατέρας μου τὸ ἴδιο θά κάνει σέ σένα, στόν πατέρα σου, στά ἀδέρφια σου, καί σ' ὅλους τοὺς συγγενεῖς σου, ἂν πέσετε στά χέρια του!

Καί πάντοτε τὰ Ἑλληνόπουλα σ' ὅλες τίς ἐποχές ζοῦσαν μέ τὸ φλογερὸ ἔρωτα τῆς Πατρίδας.

Αὕτῃ εἶναι ἡ ἱστορία τῶν Ἀετόπουλων.

—Μιά ἐποχή μονάχα μουντζούρωσε αὕτῃ τή λαμπρὴ ἱστορία τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδας.

Ἡ 4η Αὐγούστου, ὁ Μεταξᾶς μέ τήν ΕΟΝ.

Ὁ Μεταξᾶς, ὁ πρῶτος φασίστας τῆς χώρας, κατάλαβε πῶς μόνο ἅμα ξεπλανέψει τὰ παιδιὰ καί τὰ πάρει μέ τὸ μέρος του, μόνο τότε θά μποροῦσε νά πετύχει τὰ δολερὰ σχέδιά του.

"Ἀρχισε λοιπὸν νά λέει ψέματα στά παιδιὰ, τὰ ἔβαζε σιγὰ σιγὰ στόν κακὸ δρόμο, πιστεύοντας πῶς ἔτσι θά τὰ κάνει πρὸς δότες τοῦ λαοῦ τους.

Κι ὁ Βασιλεῆς παράδωσε τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ στά χέρια τοῦ μαύρου διχτάτορα.

Τὰ περισσότερα παιδιὰ μπηκάν στή Νεολαία μέ τή βία. Λίγα πῆγαν μέ τή θέλησή τους.

Ποιὸς δὲ θυμᾶται τὰ χάλια τῶν παιδιῶν;

Πεινασμένα, γυμνά, χωρὶς σχολεῖο, χωρὶς φάρμακα, χωρὶς

βιβλία. "Επρεπε για νά πάρουν αξιώματα νά προδώσουν τὸν πατέρα τους, τὴ μάνα τους, τοὺς δασκάλους τους. "Όσα δὲν τὸ ἔκαναν τὰ ἔστειλναν στὶς φυλακές, στὶς ἐξορίες, στὰ βασανιστήρια.

Τότε ὅλα τὰ παιδιὰ ἔνωσαν τὴ βαριὰ φασιστικὴ σκλαβιά. Καὶ ζητοῦσαν μὲ ποιὸ τρόπο νά τὴν πετάξουν ἀπὸ πάνω τους.

Μὰ τὸ κακὸ προχώρησε. Βασιληᾶς καὶ Μεταξᾶς μᾶς παράδωσαν στοὺς Καταχτητές. Πρῶτα στοὺς Ἰταλοὺς κι' ἔπειτα στοὺς Γερμανοὺς καὶ Βουλγάρους.

—Τότε πιά τὰ Ἑλληνόπουλα βρῆκαν τὸ δρόμο νά λυτρωθοῦν. Εἶδαν, πὼς γιὰ νά χτυπήσουν τὸν Καταχτητὴ καὶ τοὺς Φασίστες πρέπει νά ἔνωθοῦν. Μὲ τὴν ἔνωση θὰ πετύχαιναν ἐκεῖνο ποὺ καθέννας σὰν ἄτομο ἐπιθυμοῦσε, μὰ δὲν τὸ κοτάφερνε.

Κατάλαβαν, πὼς μόνο μιὰ γερὴ ὀργάνωση θὰ πετύχει τὴ λευτεριά. "Ετοι γεννήθηκε ἡ ΕΠΟΝ καὶ μέσα στὴν ΕΠΟΝ τὸ παιδικὸ κίνημα, τὸ κίνημα τῶν Ἀετόπουλων.

Τώρα ὅλα μαζί τὰ Ἑλληνόπουλα ζητοῦμε νά ἐξασφαλίσουμε τὰ δικαιώματά μας:

Νά μὴν πεθάνουμε ἀπὸ τὴν πείνα, νά μὴν εἴμαστε γυμνά, νά ἔχουμε ἀνοιχτά τὰ σχολεῖα, νά ἔχουμε συσσίτια, νά ἔχουμε φάρμακα, νά ἔχουμε ψυχαγωγία.

Μὰ γιὰ νά γίνουν ὅλα αὐτά, πρέπει πρῶτα πρῶτα ν' ἀγωνιστοῦμε μαζί μὲ τοὺς μεγάλους νά διώξουμε τοὺς Γερμανοὺς καὶ νά καθαρίσουμε τὴ χώρα μας ἀπὸ τὸ Φασισμό.

Χειροκροτήσαμε τὸν Ἀετόπουλά μας ὅλοι καὶ μὲ βροντερὴ φωνὴ φωνάξαμε:

Ζήτω ὁ μικρὸς ἀντάρτικος στρατός μας! Ζήτω τ' αετόπουλα!

Θάνατος στὸ Φασισμό! Λευτεριά στὸ Λαό!

Τ' ΑΕΤΟΠΟΥΛΑ

"Εχουμε τὰ φτερά τ' αἰτοῦ
τοῦ λιονταριοῦ τὴ χάση
τὴ γεηγοράδα τ' ἀλαφιοῦ
καὶ τὴν ὀρμὴ τοῦ Ἄρη.

Ζήτω τ' αετόπουλα,—οπλα,—οπλα
Ζήτω τ' αετόπουλα, γειὰ χαρά.

Τοὺς φασίστες διώχνουμε,—οπλα,—οπλα
λευτεριά ἢ καρδούλα μας λαχταρά.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΕΝΑ ΣΩΣΤΟ ΑΕΤΟΠΟΥΛΟ

Σήμερα κάναμε άπολογισμό της δουλειάς μας. Κι' είμαστε όλοι ευχαριστημένοι. Οί δουλειές μας ήταν και είναι πολλές και δύσκολες. Όμως τις καταφέραμε καλά. Και μάλιστα στις πιο δύσκολες πήγαμε καλύτερα, γιατί προσέξαμε πολύ.

Τώρα πιά δέ μās τρομάζει τίποτα. Σάν τὰ Σουλιωτόπουλα κι εμείς ζητούμε όπλα. Βλέπουμε, ότι όλοι μās έμπιστεύονται και βάζουμε τὰ δυνατά μας, νά βγούμε άσπροπρόσωποι.

1. Βοηθούμε, όσο μās είναι δυνατό, μαζί με τήν ΕΠΟΝ, τις οργανώσεις τών μεγάλων και προπάντων τόν ΕΛΑΣ. Γινόμαστε σύνδεσμοι, πηγαίνουμε κι έρχόμαστε με σημειώματα, δίνουμε τις παραγγελίες, οδηγούμε ζώα, συνοδεύουμε συναγωνιστές. Παρακολουθούμε τις κινήσεις τών Γερμανών, κι οί πληροφορίες μας είναι πολύτιμες στόν ΕΛΑΣ. Και βάρδιες άκόμα φυλάξαμε και προχθές είδοποιήσαμε μιάν πρότυπη έπονίτικη ομάδα για κάτι μοτοσυκλέτες γερμανικές.

2. Μέσα στό χωριό παρακολουθούμε τούς προδότες. Σώσαμε ως τώρα 20 έπονίτες από βέβαιο θάνατο. Οί Γερμανοράλληδες είχαν αποφασίσει νά τούς σκοτώσουν. Τούς είδοποιήσαμε κι έφυγαν.

3. Κάναμε χορωδία, παίζουμε σκέτες, πατριωτικά δραματάκια, άπαγγέλλουμε ήρωικά ποιήματα. Πηγαίνουμε στους άντάρτες και τούς διασκεδάζουμε κάθε Κυριακή άπόγευμα. Πηγαίνουμε και στα άναρρωτήρια συχνά.

Τις "διες γιορτές οργανώνουμε και μέσα στό χωριό.

Όμως σήμερα ό 'Αετοπούλας μας είναι πιο άπαιτητικός.

—Γιά νά είμαστε σωστά 'Αετόπουλα, μās λέει, πρέπει νά κάνουμε κι άλλες άκόμα ύπηρεσίες.

4 Τά μεγάλα, άδέρφια μας λείπουν άπ' τό χωριό. Είναι άντάρτες. Οί μητέρες μας έχουν όλες τις δουλειές τις σπιτικές και τις έξωτερικές στό κεφάλι τους. Πρέπει λοιπόν εμείς νά τις βοηθήσουμε νά ξεκουραστούν. Θα ζητήσουμε ν' άνοίξει «παιδικός σταθμός», για νά μένουν τὰ μικρά άδέρφια μας όλη τήν ημέρα εκεί ήσυχα και περιποιημένα. Έτσι δέ θα είναι άφησμένα στό δρόμο, κι οί μητέρες μας θα είναι ήσυχες.

5. Θα κάνουμε κινητοποιήσεις, για νά πετύχουμε συσσίτιο για όλα τὰ παιδιά, ρούχα, παπούτσια και φάρμακα. Θα ζητήσουμε νά πάψει ή τρομοκρατία και ν' άνοίξουν τὰ σχολεία.

Σας είπα για τὰ 1500 'Αετόπουλα που κατέβηκαν μέσα στό 'Αγρίνι και πήραν άπό τό Νομάρχη και τούς Γερμανούς μωρουνόλαδο, γάλα, σούπες κι άλλα τρόφιμα για τὰ άρρωστα παιδιά, άκόμα και σακχόνι.

Ἄετόπουλα ἦταν τὰ παιδιά τῶν Ἀθηνῶν ποὺ μπῆκαν στὸ Ὑπουργεῖο τῆς παιδείας καὶ ζήτησαν ν' ἀνοίξουν τὰ σχολεῖα καὶ τὰ μαθητικά συσσίτια καὶ τὸ πέτυχαν.

Ἀετοπούλες κατέβηκαν ἀπὸ ὅλα τὰ δρομάκια καὶ τίς συνηκίες τῶν Ἀθηνῶν καὶ ζήτησαν μαζί με ὅλους τοὺς ἄλλους νὰ μὴν ἐπιστρατευτοῦν τὰ μεγάλα τους ἀδέρφια γιὰ λογαριασμό τῶν Γερμανῶν. Νὰ μὴν πατήσουν Βούλγαροι τὰ ἅγια χώματα τῆς Πατρίδας μας. Ἐτσι σταμάτησε ἡ ἐπιστράτευση καὶ τὸ ἄπλωμα τῶν Βουλγάρων.

Ἀετόπουλο ἦταν ὁ Τέλης, ποὺ ἔγραψε με κατακόκκινο χρῶμα στὴν πόρτα τοῦ γερμανικοῦ καταυλισμοῦ «θάνατος στοὺς Γερμανούς»!

Ἀετοπούλες σηκώνονται τὴ νύχτα καὶ μοιράζουν προκηρύξεις στὴ γειτονιά καὶ τίς ρίχνουν κάτω ἀπὸ τίς πόρτες.

6. Θὰ φροντίσουμε ἐμεῖς νὰ καλλιεργήσουμε, νὰ σπείρουμε, νὰ θερίσουμε—κατὰ τὴν ἐποχὴ—τὰ χωράφια τῶν ἀνταρτῶν.

7. Καὶ θὰ ὁμορφύνουμε καὶ θὰ στολίσουμε τὸ χωριὸ ἐμεῖς. Θὰ φροντίσουμε γιὰ τὴν καθαριότητά του, τοὺς δρόμους του, τίς βρύσες του, τὰ ἀποχωρητήριά του. Ἐτσι θὰ ἐξασφαλίσουμε τὴν υἰεῖα καὶ τὴ χάρα στὸ χωριό.

—Πρέπει, εἶπε ὁ Ἀετός, νὰ κάνουμε σωστά ὅλα μας τὰ καθήκοντα, γιὰ νὰ εἴμαστε ἀληθινὰ Ἀετόπουλα. Ὅλοι μαζί με τοὺς ΕΠΟΝΙΤΕΣ καὶ τοὺς ΕΛΑΣΙΤΕΣ νὰ διώξουμε τοὺς Γερμανούς, νὰ διώξουμε τὸ φασισμό καὶ νὰ γίνουμε ἀφέντες τοῦ σπιτιοῦ μας.

Τὸν Ἀετό μας τὸν ἀκοῦμε πάντα με ἀγάπη, γιατί μᾶς λέει ὠραῖα λόγια. Ὅμως καὶ γιατί κεῖνα ποὺ μᾶς διδάσκει τὰ κάνει πρῶτα αὐτός. Εἶναι τὸ παράδειγμά μας. Ὁ Ἀετός μας εἶναι τὸ πρῶτο Ἀετόπουλο μέσα στὰ Ἀετόπουλα.

ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἦταν βραδάκι κι ἡ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ γέμισε ἀπὸ ἀντάρτες. Εἶχαν μετακίνηση, εἶπαν, καὶ θὰ ἔμεναν ἀπόψε στὸ χωριό. Ὅλα τὰ ἀετόπουλα μαζευτήκαμε γύρω τους.

Ὁ Ἀετός μας παρουσιάστηκε, χαιρέτισε με τὸ χαιρετισμὸ τῶν Ἀετόπουλων καὶ τοὺς εἶπε, ὅτι μπαίνουμε στὴν ὑπηρεσία τους γιὰ ἀπόψε.

<http://62.103.28.111/neolaia/rec.asp?id=72413&nofoto=0>

Ἡ ἐλληνικὴ νεολαία στις συλλογές του ΑΣΚΙ. Αναγνωστικό «Τα Αετόπουλα»

(Φ.2-6)

1. Ερωτήσεις

- Τι ήταν τα «Αετόπουλα»; Ποιες ήταν οι υποχρεώσεις τους;
- Γιατί κατά τη γνώμη σας ονομάστηκε έτσι το Αναγνωστικό της Γ' και Δ' Δημοτικού στην εκπαίδευση «του Βουνού»⁵;
- Ποιοι λόγοι οδήγησαν σύμφωνα με την παραπάνω πρωτογενή πηγή στην ίδρυσή τους ;
- Μπορείτε να κατηγοριοποιήσετε τους τομείς των αρμοδιοτήτων των «Αετόπουλων»
- Σε ποιες προγενέστερες ιστορικές συγκυρίες γίνεται αναφορά και με ποιο σκοπό κατά τη γνώμη σας;
- Ποιους ρηματικούς χρόνους και εγκλίσεις χρησιμοποιεί το κείμενο; Γιατί, τι θέλει να πετύχει;
- Που στοχεύει κατά τη γνώμη σας το κείμενο του Αναγνωστικού: στη λογική, ή στο συναίσθημα και ποιους τρόπους πειθούς χρησιμοποιεί;
- Να εξετάσετε τη γλώσσα του αποσπάσματος: υπάρχουν στοιχεία που μαρτυρούν ιδεολογική φόρτιση;
 - Πηγή 2

Στόν Τάφο του Επονίτη - Ανδρέας Νικολαΐδης (Ποίηση Ν.Καββαδία)

<https://www.youtube.com/watch?v=3bJYevj4B0w>

Στόν τάφο τοῦ Ἐπονίτη,

Πολιτικό ποίημα του Νίκου Καββαδία

Ἐπέταξα τὴ σάκα μου καὶ τρέχω μὲ τουφέκια
Μικρούλης φαίνομαι Ἀδερφέ, τὸ μάτι δὲν μὲ πιάνει.
Στὴ μάχη ὅμως κουβάλησα χιλιάδες τὰ φουσέκια
κι ἀκόμα μ' εἶδαν Γερμανοὺς νὰ στρώνω στὸ ρουμάνι.
Στὴ γειτονιά μὲ ξέχασε τὸ τόπι, τὸ ξυλίκι.
Καὶ μοναχὰ ποὺ πέρναγα μὲ τὸ χωνὶ στὸ στόμα.
Παιδί! Μὰ μὲ λογάριασαν οἱ λυσσασμένοι λύκοι.
Τεράστιο τὸ κουράγιο μου. Καὶ ποῦ νὰ δεῖς ἀκόμα.
Μία μέρα μᾶς μπλοκάρανε. Δυὸ ἐμεῖς καὶ αὐτοὶ σαράντα.
Σφαῖρα τὴ βρῆκε τὴν καρδιά πού 'μοιαζε μὲ γρανίτη.
Σὲ μία γωνιά μὲ θάψανε χωρὶς ἀνθούς, μὰ πάντα
Σὰ ρόδο θὰ μοσκοβολαίει ὁ τάφος τοῦ Ἐπονίτη.

⁵ Θα πρέπει τα παιδιά να έχουν γνώση για την Κυβέρνηση του Βουνού (ΠΕΕΑ-Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης) και το πείραμα της Ελεύθερης Ελλάδας.

"

Δεν το θέλω. Σκότωσες τον μπαμπά μου!"

"YOU KILLED MY DADDY" του Φ. Δημητριάδη,

http://sendec.blogspot.gr/2009/10/blog-post_28.html

- Ποια σημεία στο ποίημα και στο σκίτσο που βλέπετε σας συγκινούν περισσότερο; Γιατί;
- Ποιες αντιθέσεις εντοπίζετε στο ποίημα «**Στόν τάφο τοῦ Ἐπονίτη**»; Πως συνδέονται με την έννοια της παιδικότητας και της εμπόλεμης κατάστασης; Ποιο αισθητικό αποτέλεσμα προσδίδουν στο ποίημα;
- Βρείτε λέξεις ή φράσεις που προσδιορίζουν τον κατακτητή και τον Επονίτη. Ποια παιδικά παιχνίδια δρόμου αναφέρονται στο ποίημα; Βρείτε σχετικές πληροφορίες στο διαδίκτυο.
- Να περιγράψετε το παραπάνω σκίτσο και να συζητήσετε στην τάξη σας. Πως σχολιάζετε την αντίδραση του παιδιού;
- Εσείς τι θα κάνατε στη θέση του;

Να δείτε σκηνές από την ταινία «Ξυπόλητο Τάγμα» του Γκρεγκ Τάλας⁶:

- <https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=9&cad=rja&uact=8&ved=0CD0QFjAlahUKEwjoehevV1brHAhVLVxoKHTHhC6o&url=http%3A%2F%2Ftvxs.gr%2Fwebtv%2Ftainies%2Fksypolyto-tagma&ei=rlvXVeJ2NsuuabHCr9AK&usg=AFQjCNF6fmq2vhEPbTQn8mfUfTf4gTNeKw&sig2=pquRQ-ANrxPHnd37M-wXcQ> ,
- <http://www.tainiothiki.gr/v2/filmography/view/3/2536> ,
- <https://www.youtube.com/watch?v=k9mVaP7MGq4> (ολόκληρη η ταινία) ,
- <https://www.youtube.com/watch?v=8p1iaLg88jM> (απόσπασμα 9:45').]

Επίσης, να περιηγηθείτε στις ιστοσελίδες:

- <http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf>: Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής» , 25/4/1999. Σελ. 2-7.
- <https://www.youtube.com/watch?v=-hSwIndXV7k> Οι σαλταδόροι της Κατοχής και τα τραγούδια τους.

2. Ερωτήσεις – Δραστηριότητες

- ⇒ **Με ποιους τρόπους τα παιδιά συμμετείχαν στην αντίσταση κατά των κατακτητών;**
- ⇒ Να δημιουργήσε φανταστικούς **διαλόγους** ανάμεσα σε παιδιά της Κατοχής με θέμα την αντιστασιακή τους δράση στο βουνό ή ενταγμένη στην καθημερινότητα της πόλης.
- ⇒ Μπορείτε να προβείτε σε **δραματοποίησή** τους στην τάξη ή να τους **ηχογραφήσετε** με το εργαλείο screenr, ή σε αρχείο mp3.
- ⇒ Δημιουργήστε μια δική σας ιστορία σχετικά με την **επιβίωση** στην Κατοχική Αθήνα σε μορφή **κόμικ** με 6 τετράγωνα, αξιοποιώντας το [comicstripgenerator](http://comicstripgenerator.com) ή άλλο εργαλείο web.
- ⇒ Όλα τα παραπάνω να τα αναρτήσετε στον κοινό πίνακα [linoit](http://linoit.com), με αυτοκόλλητο γκρι χρώματος. (Αντιστοίχως, μπορείτε να αναρτήσετε τις εργασίες σας στην ιστοσελίδα, ιστολόγιο, wiki της τάξης σας).

⁶Για τα βήματα προσέγγισης κινηματογραφικού υλικού βλ.Μαυροσκούφης, Δ., (2005). *Αναζητώντας τα ίχνη της Ιστορίας. Ιστοριογραφία, Διδακτική Μεθοδολογία και Ιστορικές Πηγές*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, σ.σ. 137-138.

3. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Γ΄ :ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ:

--

➤ Αφού ξεφυλλίσετε το

<http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf>, που βρίσκεται καρφίτσωμένο και στον ηλεκτρονικό σας πίνακα (Βλ. κεφ. «Στα πανηγύρια της χαράς» σ. 23 -24) , να αναζητήσετε τα παιχνίδια του Πολέμου και της Κατοχής .

α/α	Αυτοσχέδια	Χειροποίητα Υλικά Παιχνίδια	Οπτικά	Άλλα (ομαδικά, ανοιχτού χώρου κλπ)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				

Φιγούρες Καραγκιόζη από την περίοδο της Κατοχής.

3. Ερωτήσεις- Δραστηριότητες

- Ποια από τα **παιδικά παιχνίδια** της εποχής λάμβαναν συχνά **και αντιστασιακό χαρακτήρα**;
- Να αναζητήσετε στη μηχανή αναζήτησης Google κι άλλα παιδικά παιχνίδια της Κατοχής και να συμπληρώσετε τον κατάλόγό σας. Να συγκρίνετε τα παιχνίδια αυτά με τα παιχνίδια της Ναζιστικής Γερμανίας (βλ. <http://newpost.gr/kosmos/172722/i-propaganda-stin-psyxagogia-ta-epitrapezia-paixnidia-ton-nazi-fotoreportaz>). Τι είδους πνεύμα καλλιεργούσαν τα δεύτερα;
- Μπορείτε να δημιουργήσετε **ιστόγραμμα** με τίτλους και εικόνες παιχνιδιών με το ελεύθερο λογισμικό mind42, ή άλλο.
- Δημιουργήστε με τη βοήθεια του καθηγητή σας ένα **αυτοσχέδιο παρόραμα**, ή **Καραγκιόζη**, ή **κούκλες** για κουκλοθέατρο και αξιοποιείτε τα για πρωτότυπη **δική σας παράσταση ή έκθεση** που θα κάνετε με αφορμή τη μελέτη σας για την εποχή της Κατοχής και της Αντίστασης στο σχολείο σας (Βλ. φιγούρες Καραγκιόζη στην Κατοχή, στο Χ. Χατζηιωσήφ - Π.Παπαστράτης (επ.), (2007). *Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα, Κατοχή-Αντίσταση 1940-1945*, Αθήνα: Βιβλιόραμα, σ. 286).

4. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Δ': ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ:

Πηγές

1. Το καλοκαίρι του 1944 η ΠΕΕΑ ασχολήθηκε και με το εκπαιδευτικό τον Ιούλιο αποφάσισε την ίδρυση δύο ολιγόμηνων *Παιδαγωγικών Φροντιστηρίων* (λειτουργήσαν και τα δύο) στα οποία θα φοιτούσαν «προσωρινοί δάσκαλοι που δεν έχουν παιδαγωγική μόρφωση και νέοι και νέες τελειόφοιτοι γυμνασίου που επιθυμούν να διοριστούν προσωρινοί δάσκαλοι[...] στην Ελεύθερη Ελλάδα». Εκεί θα διδάσκονταν “Στοιχεία Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας και Διδακτικής”, “Νέα Ελληνικά”, “Ελληνική Ιστορία”. Τον Αύγουστο οργανώθηκε στη Λάσπη Ευρυτανίας μεγάλο Παιδαγωγικό Συνέδριο. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η έκδοση δύο αναγνωστικών του Δημοτικού «*Τα Αετόπουλα*» και «*Ελεύθερη Ελλάδα*». Το περιεχόμενό τους εξηγείται «από τον επαναστατικό χαρακτήρα των συνθηκών», όμως «παρουσιάζει τα ίδια παιδαγωγικά μειονεκτήματα με τα κρατικά» Επιτροπές του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ στις οποίες πιθανώς συμμετείχε και ο Δημήτρης Γληνός, υπέβαλαν *Σχέδιο μιας Λαϊκής Παιδείας*. Ως σκοπός της παιδείας προσδιορίζεται η πνευματική, ηθική και υλική ανύψωση του “εργαζόμενου λαού”, ορίζεται η αποκλειστική χρήση της δημοτικής με την παράλληλη καθιέρωση του μονοτονικού και την κατάργηση της ιστορικής ορθογραφίας. Αναφορικά με την οργάνωση του συστήματος προβλέπεται διοικητική αποκέντρωση, και οι εξής βαθμίδες: α) προσχολική περίοδος (0-6 χρονών) με παιδαγωγικούς σταθμούς, β) νηπιαγωγεία (4-6 ετών), γ) οκτάχρονο δημοτικό, τετράχρονη Μέση Εκπαίδευση (Γυμνάσια, τεχνικές σχολές, καλλιτεχνικές), και Ανώτατες σχολές.
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%95%CF%80%CE

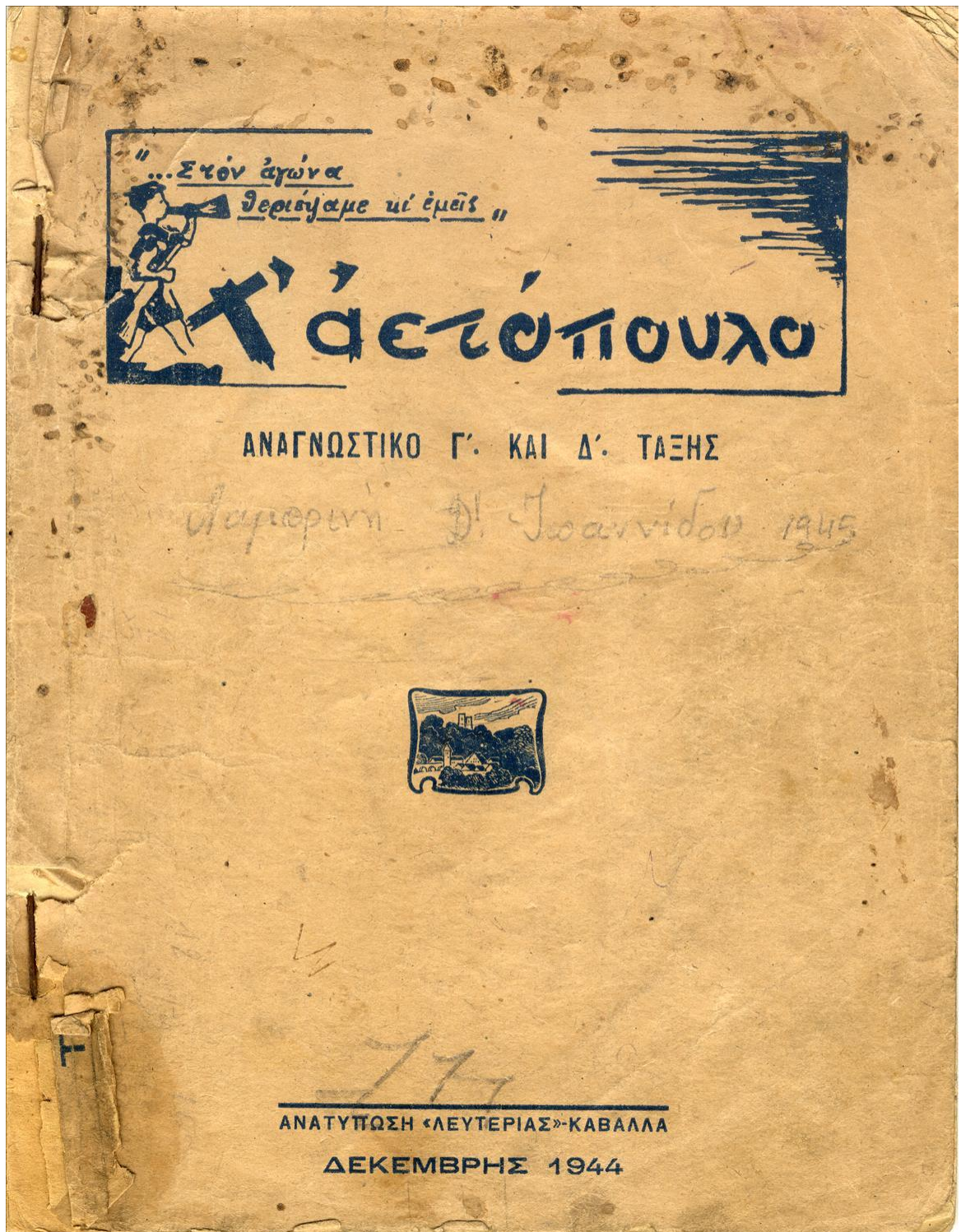
Φ.1

Το σχολείο στους Κορυσγάδες

Αρχειακό Τεκμήριο [1944]

Σ.1

γράφουμε την έφημερίδα του τοίχου. Στη μέση έχουμε ένα μεγάλο τραπέζι για τις συνεδριάσεις

Σήμερα είναι η πρώτη συγκέντρωση στη φωλιά "Όλοι είμαστε παρόντες. Είχαμε καθήσει γύρω γύρω καθαροί και χαρούμενοι. Θα μάς μιλούσε ο Αετοπούλας μας, και ξέρουμε πώς μάς λέει ωραία πράματα

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΕΤΟΠΟΥΛΩΝ

—Σήμερα θα σάς πω—όπουλα την ιστορία μας.

Από χιλιάδες χρόνια έδω στην Ελλάδα ήταν Αετόπουλα. Δηλαδή ήταν παιδιά που αγάπησαν την Πατρίδα τους και έδωκαν τη ζωή τους για τη λευτεριά της.

Τα Σπαρτιατόπουλα άλλο δεν έκαναν στη ζωή τους, παρά να πολεμούν από μικρά για τη λευτεριά της Σπάρτης.

Ο Δέξιππος, της Αθήνας το βλαστάρι, 17 χρόνων, έδωκε τη ζωή του για την τιμή της Πατρίδας του.

Οι Σουλιωτοπούλες πολεμούσαν πλάγι στους γονείς τους. Κι ο Φώτος, ο γιός του Τζαβέλλα, όταν τον κάλεσε μπρός του ο αίμοβόρος Βελής και του είπε :

—Θά σε ψήσω ζωντανό, αν δεν άρνηθείς την πατρίδα σου.

Ο Φώτος άπάντησε :

—Πολύ καλά θά κάνει. Γιατί κι ο πατέρας μου το ίδιο θά κάνει σέ σένα, στον πατέρα σου, στα άδέρφια σου, και σ' όλους τους συγγενείς σου, αν πέσετε στα χέρια του!

Και πάντοτε τα Έλληνόπουλα σ' όλες τις εποχές ζούσαν με το φλογερό έρωτα της Πατρίδας.

Αυτή είναι η ιστορία των Αετόπουλων.

—Μια εποχή μονάχα μουντζούρωσε αυτή τη λαμπρή ιστορία των παιδιών της Ελλάδας.

Η 4η Αυγούστου, ο Μεταξάς με την ΕΟΝ

Ο Μεταξάς, ο πρώτος φασίστας της χώρας, κατάλαβε πώς μόνο άμα ξεπλανέψει τα παιδιά και τά πάρει με το μέρος του, μόνο τότε θά μπορούσε νά πετύχει τά δολερά σχέδιά του.

Άρχισε λοιπόν νά λέει ψέματα στα παιδιά, τά έβαζε σιγά σιγά στον κακό δρόμο, πιστεύοντας πώς έτσι θά τά κάνει προδότες του λαού τους.

Κι ο Βασιληάς παράδωσε τά παιδιά του λαού στα χέρια του μαύρου διχτάτορα.

Τά περισσότερα παιδιά μπήκαν στη Νεολαία με τη βία. Λίγα πήγαν με τη θέλησή τους.

Ποιός δέ θυμάται τά χάλια των παιδιών ;

Πεινασμένα, γυμνά, χωρίς σχολείο, χωρίς φάρμακα, χωρίς

βιβλία. Ἐπρεπε γιὰ νὰ πάρουν ἀξιώματα νὰ προδώσουν τὸν πατέρα τους, τὴ μάνα τους, τοὺς δασκάλους τους. Ὅσα δὲν τὸ ἔκαναν τὰ ἔστελναν στὶς φυλακές, στὶς ἐξορίες, στὰ βασανιστήρια.

Τότε ὅλα τὰ παιδιὰ ἐνίωσαν τὴ βαριά φασιστικὴ σκλαβιά. Καὶ ζητοῦσαν μὲ ποιὸ τρόπο νὰ τὴν πετάξουν ἀπὸ πάνω τους.

Μὰ τὸ κακὸ προχώρησε. Βασίληας καὶ Μεταξᾶς μᾶς παράδωσαν στοὺς Καταχνητές. Πρῶτα στοὺς Ἰταλοὺς κι' ἔπειτα στοὺς Γερμανοὺς καὶ Βουλγάρους.

—Τότε πιά τὰ Ἑλληνόπουλα βρῆκαν τὸ δρόμο νὰ λυτρωθοῦν. Εἶδαν, πῶς γιὰ νὰ χτυπήσουν τὸν Κατακτητὴ καὶ τοὺς Φασίστες πρέπει νὰ ἐνωθοῦν. Μὲ τὴν ἐνωση θὰ πετύχαιναν ἐκεῖνο ποὺ καθέννας σὰν ἄτομο ἐπιθυμοῦσε, μὰ δὲν τὸ κοτάφερνε.

Κατάλαβαν, πῶς μόνο μιὰ γερὴ ὀργάνωση θὰ πετύχει τὴ λευτεριά. Ἔτσι γεννήθηκε ἡ ΕΠΟΝ καὶ μέσα στὴν ΕΠΟΝ τὸ παιδικὸ κίνημα, τὸ κίνημα τῶν Ἀετόπουλων.

Τώρα ὅλα μαζί τὰ Ἑλληνόπουλα ζητοῦμε νὰ ἐξασφαλίσουμε τὰ δικαιώματά μας:

Νὰ μὴν πεθάνουμε ἀπὸ τὴν πείνα, νὰ μὴν εἴμαστε γυμνά, νὰ ἔχουμε ἀνοιχτά τὰ σχολεῖα, νὰ ἔχουμε συσσίτια, νὰ ἔχουμε φάρμακα, νὰ ἔχουμε ψυχαγωγία.

Μὰ γιὰ νὰ γίνουν ὅλα αὐτά, πρέπει πρῶτα πρῶτα ν' ἀγωνιστοῦμε μαζί μὲ τοὺς μεγάλους νὰ διώξουμε τοὺς Γερμανοὺς καὶ νὰ καθαρίσουμε τὴ χώρα μας ἀπὸ τὸ Φασισμό.

Χειροκροτήσαμε τὸν Ἀετόπουλά μας ὅλοι καὶ μὲ βροντερὴ φωνὴ φωνάξαμε:

Ζήτω ὁ μικρὸς ἀντάρτικος στρατός μας! Ζήτω τ' αετόπουλα!

Θάνατος στὸ Φασισμό! Λευτεριά στὸ Λαό!

Τ' ΑΕΤΟΠΟΥΛΑ

Ἔχουμε τὰ φτερά τ' αἵτου
τοῦ λιονταριοῦ τὴ χάρη
τὴ γρηγοράδα τ' ἀλαφιοῦ
καὶ τὴν ὀρμὴ τοῦ Ἀρη.

Ζήτω τ' αετόπουλα, —οπλά, —οπλά
Ζήτω τ' αετόπουλα, γιὰ χαρά.

Τοὺς φασίστες διώχνουμε, —οπλά, —οπλά
λευτεριά ἢ καρδούλα μας λαχταρά.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΕΝΑ ΣΩΣΤΟ ΑΕΤΟΠΟΥΛΟ

Σήμερα κάναμε άπολογισμό της δουλειάς μας. Κι' είμαστε όλοι ευχαριστημένοι. Οί δουλειές μας ήταν και είναι πολλές και δύσκολες. Όμως τις καταφέραμε καλά. Και μάλιστα στις πιο δύσκολες πήγαμε καλύτερα, γιατί προσέξαμε πολύ.

Τώρα πιά δέ μας τρομάζει τίποτα. Σάν τὰ Σουλιωτόπουλα κι έμεις ζητούμε όπλα. Βλέπουμε, ότι όλοι μᾶς έμπιστεύονται και βάζουμε τὰ δυνατά μας, νά βγούμε άσπροπρόσωποι.

1. Βοηθούμε, όσο μᾶς είναι δυνατό, μαζί με τήν ΕΠΟΝ, τις οργανώσεις τών μεγάλων και προπάντων τόν ΕΛΑΣ. Γινόμαστε σύνδεσμοι, πηγαίνουμε κι έρχόμαστε με σημειώματα, δίνουμε τις παραγγελίες, οδηγούμε ζώα, συνοδεύουμε συναγωνιστές. Παρακολουθούμε τις κινήσεις τών Γερμανών, κι οί πληροφορίες μας είναι πολύτιμες στόν ΕΛΑΣ. Καί βάρδιες άκόμα φυλάξαμε και προχθές είδοποιήσαμε μιάν πρότυπη έπονίτικη ομάδα για κάτι μοτοσυκλέτες γερμανικές.

2. Μέσα στο χωριό παρακολουθούμε τούς προδότες. Σώσαμε ως τώρα 20 έπονίτες από βέβαιο θάνατο. Οί Γερμανοάλληδες είχαν αποφασίσει νά τούς σκοτώσουν. Τούς είδοποιήσαμε κι έφυγαν.

3. Κάνουμε χορωδία, παίζουμε σκέτσ, πατριωτικά δραματάκια, άπαγγέλλουμε ήρωικά ποιήματα. Πηγαίνουμε στους άντάρτες και τούς διασκεδάζουμε κάθε Κυριακή απόγευμα. Πηγαίνουμε και στά άναρρωτήρια συχνά.

Τις "διες γιορτές οργανώνουμε και μέσα στο χωριό.

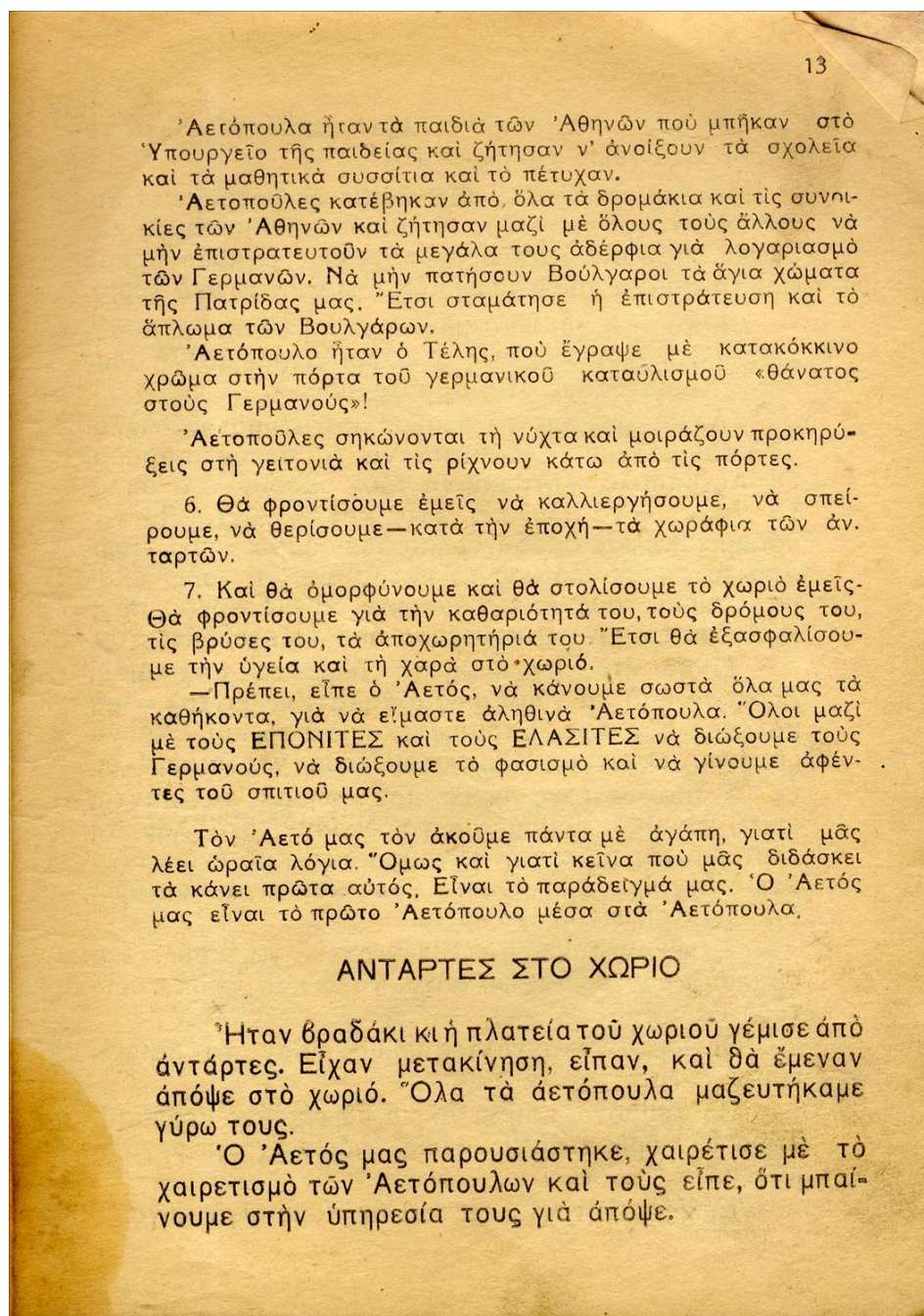
Όμως σήμερα ο 'Αετοπουλάς μας είναι πιο άπαιτητικός.

—Γιά νά είμαστε σωστά 'Αετόπουλα, μᾶς λέει, πρέπει νά κάνουμε κι άλλες άκόμα ύπηρεσίες.

4. Τά μεγάλα, άδέρφια μας λείπουν άπ' τó χωριό. Είναι άντάρτες. Οί μητέρες μας έχουν όλες τις δουλειές τις σπιτικές και τις έξωτερικές στο κεφάλι τους. Πρέπει λοιπόν έμεις νά τις βοηθήσουμε νά ξεκουραστούν. Θά ζητήσουμε ν' άνοίξει «παιδικός σταθμός», για νά μένουν τά μικρά άδέρφια μας όλη τήν ημέρα εκεί ήσυχά και περιποιημένα. Έτσι δέ θά είναι άφησμένα στο δρόμο, κι οί μητέρες μας θά είναι ήσυχες.

5. Θά κάνουμε κινητοποιήσεις, για νά πετύχουμε συσσίτιο για όλα τά παιδιά, ροδχα, παπούτσια και φάρμακα. Θά ζητήσουμε νά πάψει ή τρομοκρατία και ν' άνοίξουν τά σχολεία.

Σας είπα για τά 1500 'Αετόπουλα πού κατέβηκαν μέσα στο 'Αγρίνι και πήραν από τó Νομάρχη και τούς Γερμανούς μωρουλόαδο, γάλα, σούπες κι άλλα τρόφιμα για τά άρρωστα παιδιά, άκόμα και σαπουνι.

<http://62.103.28.111/neolaia/rec.asp?id=72413&nofoto=0>

Ἡ ἐλληνικὴ νεολαία στις συλλογές του ΑΣΚΙ. Αναγνωστικό «Τα Αετόπουλα»

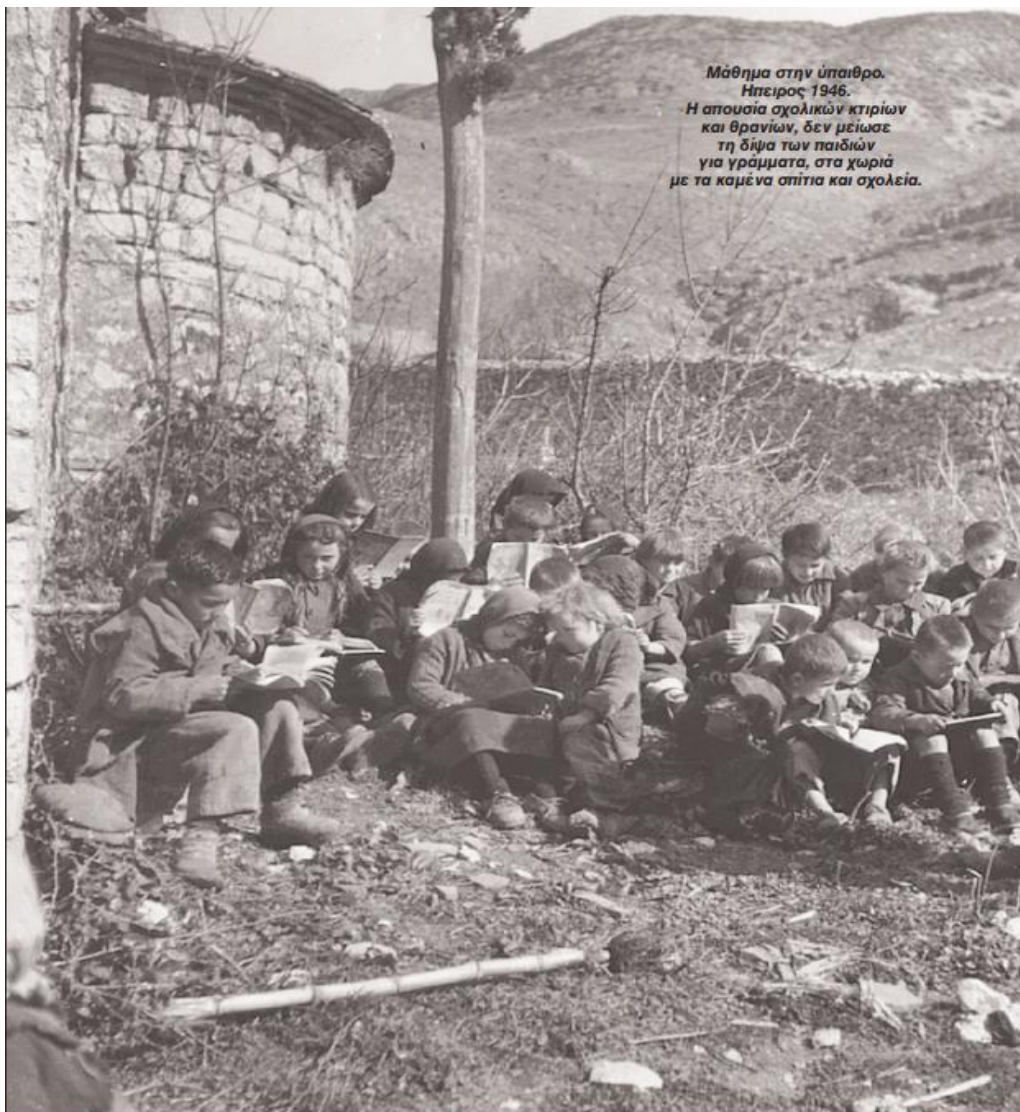
Ervt;hse

- «Το περιεχόμενό τους (των Αναγνωστικών) ἐξηγείται «ἀπὸ τὸν ἐπαναστατικὸ χαρακτήρα τῶν συνθηκῶν», ὁμως «παρουσιάζει τὰ ἴδια παιδαγωγικὰ μειονεκτήματα με τὰ κρατικά» (Απὸ τὴ Wikipedia). Νὰ συζητήσετε τὸ ὕφος καὶ τὸ περιεχόμενο τῶν ἀποσπασμάτων. Καταλαβαίνετε τι ἐννοεῖ ὁ συντάκτης τῆς

Wikipedia με το σχόλιο αυτό; Μπορείτε να εντοπίσετε «παιδαγωγικά μειονεκτήματα» στα σχολικά εγχειρίδια το τότε και του σήμερα;

- Ποιος είναι ο σκοπός της Παιδείας σύμφωνα με τα παραπάνω κείμενα;
- Ποια είναι η γλώσσα των κειμένων του Αναγνωστικού; Ποια νομίζετε ότι ήταν η γλώσσα των συμβατικών εγχειριδίων της ίδιας εποχής; Να συζητήσετε για τις γλωσσικές αυτές επιλογές.
- Πως περιγράφεται η κατάσταση των οικογενειών κατά την Κατοχή και την Αντίσταση; Βρείτε στις παραπάνω σελίδες του Αναγνωστικού στοιχεία για να τεκμηριώσετε την άποψή σας.

Φ.2

Αφιέρωμα της εφημερίδας «Καθημερινή»

<http://www.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf>

Φ.3

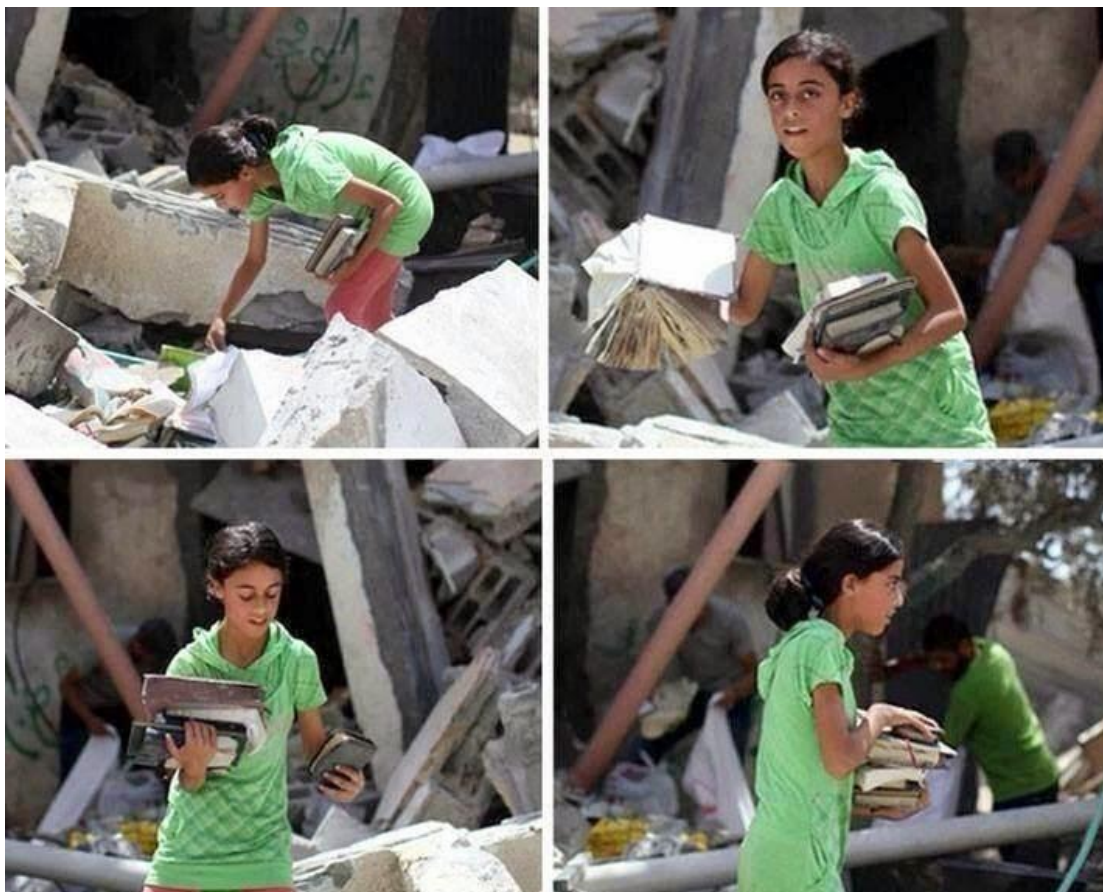
<http://www.agelioforos.gr/default.asp?pid=7&ct=36&artid=181394>

Τα παιδιά της Κατοχής...

Ερωτήσεις

- Να περιγράψετε τις φωτογραφίες. Πόσα και ποια παιδιά φοράνε παπούτσια; Διακρίνετε τα αγόρια από τα κορίτσια; Τι παρατηρείτε;
- Υπάρχει υλική υποδομή; Πού γίνεται το μάθημα και γιατί;
- Ποιες σκέψεις κάνετε; Να συζητήσετε στην τάξη σχετικά.
- Να μελετήσετε την παρακάτω φωτογραφία. Προέρχεται από τη Γάζα, της Παλαιστίνης (Καλοκαίρι 2014). Τι σας κάνει εντύπωση; Να συζητήσετε το πρόβλημα της σχολικής εκπαίδευσης σε καιρό πολέμου.

Φ.4

Πηγή 2:

Α. «Η Κατοχή τερματίστηκε στην Αθήνα με την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων στις 12 Οκτωβρίου του 1944, αφήνοντας πίσω της τεράστια δεινά στον ελληνικό λαό και ανυπολόγιστες καταστροφές. Τραγική ήταν η κατάσταση για τα ελληνόπουλα την περίοδο της πείνας. Το χειμώνα του 1941-42 πέθαναν από την πείνα 60.000 παιδιά κι άλλα 130.000 έπαθαν σοβαρές ζημιές στην υγεία τους. Κάπου 400.000 παιδιά ορφάνεψαν από πατέρα ή μητέρα ή και από τους δύο. Κάποια ορφανά στάλθη- καν σε αγροτικές οικογένειες στην επαρχία, τα πιο πολλά όμως γύριζαν στους δρόμους ψάχνοντας σε σκουπιδοτενεκέδες. Όπως είναι λογικό, και η εκπαίδευση επηρεάστηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, οι κατακτητές επίταξαν πανελλαδικά 8.345 σχολικά κτήρια από τα οποία μόνο 719 έμειναν απείραχτα. Πολλά κάηκαν, άλλα γκρεμίστηκαν ή έπαθαν σοβαρές ζημιές από βομβαρδισμούς ή ανατινάξεις. Τα περισσότερα ρημάχτηκαν κι έμειναν δίχως θρα νία και εξοπλισμό. Δυσκολίες όμως υπήρξαν και στην ομαλή λειτουργία και των σχολείων, τα περισσότερα από τα οποία λειτούργησαν για μικρό χρονικό διάστημα, με μειωμένο ωράριο και με σημαντικές ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό. Η κατάσταση αυτή αποτυπώνεται με ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες στο Βιβλίο των Πρακτικών του 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών.

Β. Διδακτικό προσωπικό: Η απουσία καθηγητών, πιθανόν λόγω της επιστράτευσής τους, αποτυπώνεται στα πρακτικά του συλλόγου διδασκόντων από τον Νοέμβριο του 1940 έως και τον Φεβρουάριο του 1941, με τη δήλωση ότι ο σύλλογος συγκροτούνταν από τους καθηγητές που δεν εμποδίζονταν λόγω του πολέμου. Επίσης καταγράφονται κατά την περίοδο της Κατοχής, απουσίες, αλλά και αυξημένες αποσπάσεις εκπαιδευτικών από την επαρχία προς το σχολείο, για την εξυπηρέτηση προφανώς των επισιτιστικών τους αναγκών, αφού στην πόλη λειτουργούσαν συσσίτια και μηχανισμοί διανομής προϊόντων. Παράλληλα, το Υπουργείο Παιδείας υποχρέωσε το διδακτικό και υπηρετικό προσωπικό να δίνουν όρκο για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους και τη συνεργασία τους με της δυνάμεις κατοχής.

Γ. Η λειτουργία του σχολείου: Προβλήματα καταγράφονται στην ομαλή λειτουργία των σχολείων. Τα σχολικά έτη είτε αρχίζουν και λήγουν καθυστερημένα, είτε διαρκούν πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Τα μαθήματα της σχολικής χρονιάς 1940-1941 διακόπηκαν το πρωί της 28ης Οκτωβρίου, με την κήρυξη του πολέμου, ξεκίνησαν πάλι τον Ιούνιο του 1941 για ένα μήνα, συνεχίστηκαν τον Σεπτέμβριο και το σχολικό έτος τελείωσε τον Νοέμβριο του 1941. Μετά την είσοδο των Γερμανών στην Αθήνα, στις 27 Απριλίου 1941, οι κατακτητές διέταξαν να λειτουργήσουν ξανά τα σχολεία. Το σχολικό έτος 1941-1942 άρχισε τον Φεβρουάριο 1942 και τελείωσε τον Δεκέμβριο. Το σχολ. έτος 1942-1943 είχε εξάμηνη διάρκεια. Το 1943-1944 τα μαθήματα υπολογίζονταν να αρχίσουν στις 17 Σεπτεμβρίου. Το Υπουργείο Παιδείας όμως δίστασε να κηρύξει την έναρξη λόγω των εσωτερικών αναταραχών και του ενδεχόμενου να γίνουν τα σχολεία εστίες συμπλοκών, ανέβαλε την έναρξη των μαθημάτων και τη μετέθεσε για τις 10 Ιανουαρίου 1944. Συνταρακτικά όμως γεγονότα ματαίωσαν την ημερομηνία έναρξης των μαθημάτων. Στις 11 Ιανουαρίου 1944 τα συμμαχικά αεροπλάνα χτύπησαν το λιμάνι του Πειραιά. Τελικά το 1943-1944 άρχισε καθυστερημένα και τελείωσε στις αρχές του 1945. Όσο για το σχολικό έτος 1944-1945, άρχισε τον Μάρτιο του 1945 και έληξε στα τέλη Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.

Δ. Οι μαθητές συνήθως υπάκουαν στις διαταγές των κατοχικών δυνάμεων, οι οποίες απαγόρευαν κάθε είδους εκδηλώσεις, και συνέχιζαν τις σπουδές τους όποτε γίνονταν μαθήματα, ωστόσο η συμμετοχή των μαθητών των σχολείων, και ιδιαίτερα των μεγάλων τάξεων στις εκδηλώσεις του ελληνικού λαού και στην εθνική αντίσταση, είναι αναμφισβήτητη, ιδιαίτερα μάλιστα η συμμετοχή τους στις μεγάλες κινητοποιήσεις του 1943- 44. Στα πρακτικά δεν υπάρχουν αναφορές στις κινητοποιήσεις των μαθητών, με εξαίρεση εκείνη της 1ης Οκτωβρίου 1941, η οποία έλαβε τη μορφή αποχής από τα μαθήματα, με πρωτεργάτες τους μαθητές της τελευταίας τάξης των γυμνασίων. Το γεγονός καταγράφεται στο Βιβλίο Πρακτικών, καθώς επίσης και η στάση που τήρησαν οι μαθητές του 3ου Γυμνασίου, οι οποίοι, παρότι αναστατώθηκαν, πειθάρχησαν και παρακολούθησαν τα μαθήματά τους κανονικά. Πέρα όμως από αυτά, η συμμετοχή μαθητών του σχολείου στην

αντίσταση προκύπτει μέσα από τις πληροφορίες που συνοδεύουν τα ονόματα των μαθητών εκείνων που αδυνατούσαν να προσέλθουν ή ζητούσαν να συμμετάσχουν στις εξετάσεις. Έτσι γνωρίζουμε ότι κάποιοι από αυτούς είχαν συλληφθεί και βρισκόνταν φυλακισμένοι από τις δυνάμεις κατοχής σε διάφορα μέρη της Ελλάδας».

Απόσπασμα από το βιβλίο: «2ο Πρότυπο Πειραματικό ΓΕΛ Αθηνών, Όψεις της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στα χρόνια της Κατοχής. Μαρτυρίες από το Αρχείο του 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών, 2013, σελ. 29.

<http://2lyk-peir-athin.att.sch.gr/wp/wp-content/uploads/2014/02/opseis2013.pdf>

Φ.5

Ερωτήσεις - Δραστηριότητες

- **Να μελετήσετε το παραπάνω απόσπασμα (Πηγή 2) σχετικά με τις συνθήκες στα σχολεία την περίοδο της Κατοχής και**
- Να συζητήσετε με τους συμμαθητές σας την κατάσταση που επικρατούσε κατά την περίοδο της Κατοχής ως προς την υλικοτεχνική υποδομή της εκπαίδευσης, την έλλειψη διδακτικού προσωπικού αλλά και τις συνθήκες στις οποίες ζούσαν τα παιδιά.
 - Να αντλήσετε πληροφορίες για τον όρκο που έπρεπε να δίνουν οι εκπαιδευτικοί. Τι σκέφτεστε σχετικά;
 - Μπορείτε να υπολογίσετε πόσον καιρό πήγαν σχολείο τα παιδιά κατά τη διάρκεια της Κατοχής, σύμφωνα με τα στοιχεία που σας δίνονται στην πηγή;
 - Ποια ήταν η στάση των μαθητών απέναντι στις δυνάμεις Κατοχής; Υπάρχουν ενδείξεις αντιστασιακής δράσης τους;

- Να συντάξετε ένα δικό σας κείμενο για την εφημερίδα του σχολείου σας, σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούσαν στην Εκπαίδευση την περίοδο 1940-1944..
- Με αφορμή τις φωτογραφίες Φ.2, Φ.3 και Φ.5 να δημιουργήσετε φανταστικούς **διαλόγους** ανάμεσα σε παιδιά της Κατοχής με θέμα την καθημερινότητά τους.
- Να δείτε και αν συζητήσετε σκηνές από την ταινία «Ξυπόλητο Τάγμα» του Γκρεγκ Τάλας:

<https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=9&cad=rja&uact=8&ved=0CD0QFjAlahUKEwjohebV1brHAhVLVxoKHTHhC6o&url=http%3A%2F%2Ftvxs.gr%2Fwebtv%2Ftainies%2Fksypolyto-tagma&ei=rlvXVej2NsuuabHCr9AK&usg=AFQjCNF6fmq2vhEPbTQn8mfUfTf4gTNeKw&sig2=pquRQ-ANrxPHnd37M-wXcQ> ,

<http://www.tainiothiki.gr/v2/filmography/view/3/2536> ,

<https://www.youtube.com/watch?v=k9mVaP7MGq4> (ολόκληρη η ταινία) ,

<https://www.youtube.com/watch?v=8p1iaLg88jM> (απόσπασμα 9:45').]